

ISSN 0908-858X
Postbesørget blad

9106 ODC 209
NIELS BOMHOLT JENSEN
LÅNGEMÅRKEN 3
ULBØLLE
5762 VESTER SKERNINGE

000

Dansk Ornitologisk Forening

Foreningen for fuglebeskyttelse

HAVREVIMPEN DOF- FYN

5. ÅRGANG NR. 4, NOV. 1997

Jubilæumsfesten

Nørå Strand
Fynske Havørne

Helgoland
Mecklenburg

HAVREVIMPEN

Udgives af Dansk Ornitologisk Forenings lokalafdeling for Fyns Amt

ISSN 0908-858X

Oplag: 630

Tryk: Micro-Forma

Redaktion:

Jacob Sterup Andersen - Niels Larsen - Tim Hansen
Hans Milter Pedersen - Michael Mosebo Jensen

Kontaktadresse, redaktionen:

Niels Larsen, Fengersvej 34 st.tv. 5230 Odense M, tlf. 66 14 49 86

Fra felten:

Tim Hansen, Isgaardsvej 36 st.th. 5000 Odense C, tlf. 65 91 27 36
I felten: 40 92 42 76. Ring straks, hvis du ser noget usædvanligt!

Internet:

Jan Holm Jensen, Ejersmindevej 10, 5250 Odense SV
Tlf. 66 17 13 17, Tlf.svarer 65 25 41 04, Email: janoholm@post6.tele.dk

Kontaktadresse, bestyrelsen:

Flemming Byskov, Sdr. Højrupvejen 128 C, Havndrup, 5750 Ringe, tlf. 65 98 22 18

Indhold:

Fra redaktionen	3
Jubilæumsfesten	4
Nærrå Strand	6
Fra felten	13
Møder	15
Ekskursioner	16
Turen til Viggelsø	18
Fynske Havørne	20
Helgoland	22
Mecklenburg	30

Tegninger: Ole Runge: forsiden og side 10

Fotos: Niels Larsen: side 4 - 5
Jan Holm Jensen: side 18 - 19
Hans Ægidius: side 14 - 25 - 27

Fra redaktionen

Med jubilæumsfesten vel overstået (se fotos fra festen og morgenturen til Viggelsø inde i bladet) er årets sidste udgave af Havrevimpen nu på gaden. Som vi plejer med et indlagt girokort til frivillig støtte for bladet. En del indbetalinger er allerede indkommet, da nogle har benyttet det girokort, som var indlagt i sidste nummer (beregnet til indbetaling til jubilæumsfesten). Vi bliver meget glade, hvis du indbetaler de sædvanlige **40 kr.** og vi vil blive helt salige, hvis du

skulle få lyst til at støtte med et større beløb. På forhånd tak.

Her ved 1997's slutning skal redaktionen også opfordre dig til hurtigst muligt efter nytår at indsende årets fugleiagttagelser til redaktionens kontaktadresse, så vi kan komme igang med indtastningen af data til årsrapporten. Læs evt. side 5 i sidste årsrapport (Havrevimpen nr. 2 juni 1997) og side 6 i sidste nr. af DOF NYT (nov. 1997).

Godt nytår til alle.

Generalforsamling

Afholdes mandag d. 2. februar 1998 kl. 19.00 i Filmlokalet på Risingskolen i Odense

Dagsorden:

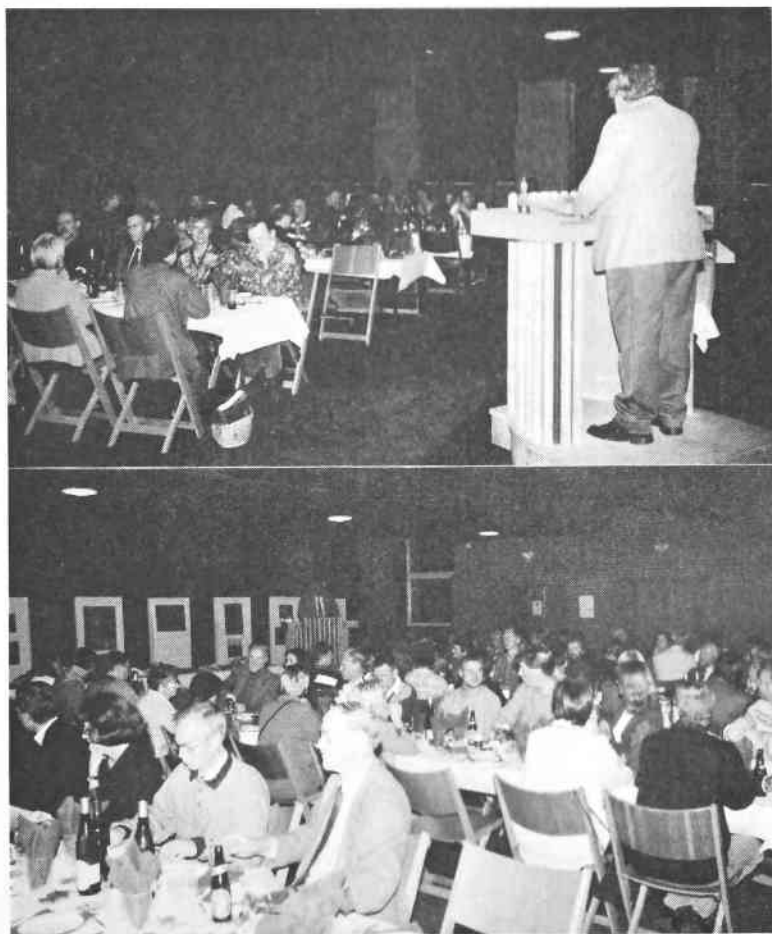
1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning
3. Fremlæggelse af revideret årsregnskab for 1997
4. Budget for 1998
5. Valg til bestyrelsen.
Følgende er på valg:
Søren Bøgelund, Kurt Due Johansen, Jacob Sterup Andersen og Michael Mosebo Jensen. Alle modtager genvalg. Vor kasserer gennem flere år, Kaj Pedersen, ønsker at trække sig fra posten. Bestyrelsens kandidat er Niels Larsen.
6. Valg af revisor og revisorsuppl.
7. Forslag fra medlemmer
8. Eventuelt

Forslag fra medlemmer skal for at kunne gøres til genstand for en generalforsamlingsbeslutning være formanden Flemming Byskov i hænde senest 14 dage før generalforsamlingen.

Efter generalforsamlingen vil Viggo Lind vise lysbilleder fra Æbelø og Odense Fjord.

Jubilæumsfesten

havde samlet 80 deltagere. Efter formanden Flemming Byskovs velkomsttale var der indlæg af miljøjournalist Jonna Odgård og DOF's tidligere formand Lorenz Ferdinand. "Ulbølle All Stars" sendte folk på dansegulvet til langt ud på natten. Det var et meget vellykket arrangement!

Nærrå Strand

Kurt Due Johansen

Når du åbner DOF-Fyn's årsrapport, er det stensikkert, at du støder på navnet Nærrå Strand eller Flyvesandet. Navnene er nemlig synonyme med store forekomster af vadefugle og Knortegæs.

Sådan er det stadig. Men lad os lige få slået fast, at Nærrå Strand er fjorden, eller rettere noret, og Flyvesandet er det område, hvor campingpladsen ligger på. Nord for Nærrå Strand ligger et meget lavvandet område ved navn Agernæs Flak. Sydvest for Flyvesandet ligger tangen Nørreby Hals og strækker sig midt ud i området. Tangen er egentlig grænsen mellem Nærrå Strand og Agernæs Flak.

Nærrå Strand er et lavvandet nor på 4,82 km². Største dybder i noret er 1,2 meter. I noret er der store arealer i den østlige del, som tørlægges som vadearealer ved lavvande. På Agernæs Flak tørlægges omkring 1 kvadratkilometer vade ved lavvande.

Omgivelserne

Omgivelserne til Nærrå Strand og Agernæs Flak udgøres af forskellige udyrkede områder. Efter statens køb af Nørreby Hals er hele tangen udlagt som græsningsområde, bortset fra den yderste del, hvor der er anlagt en rapsmark som aflastningsområde for Sangsvaner og gæs. Langs østsiden

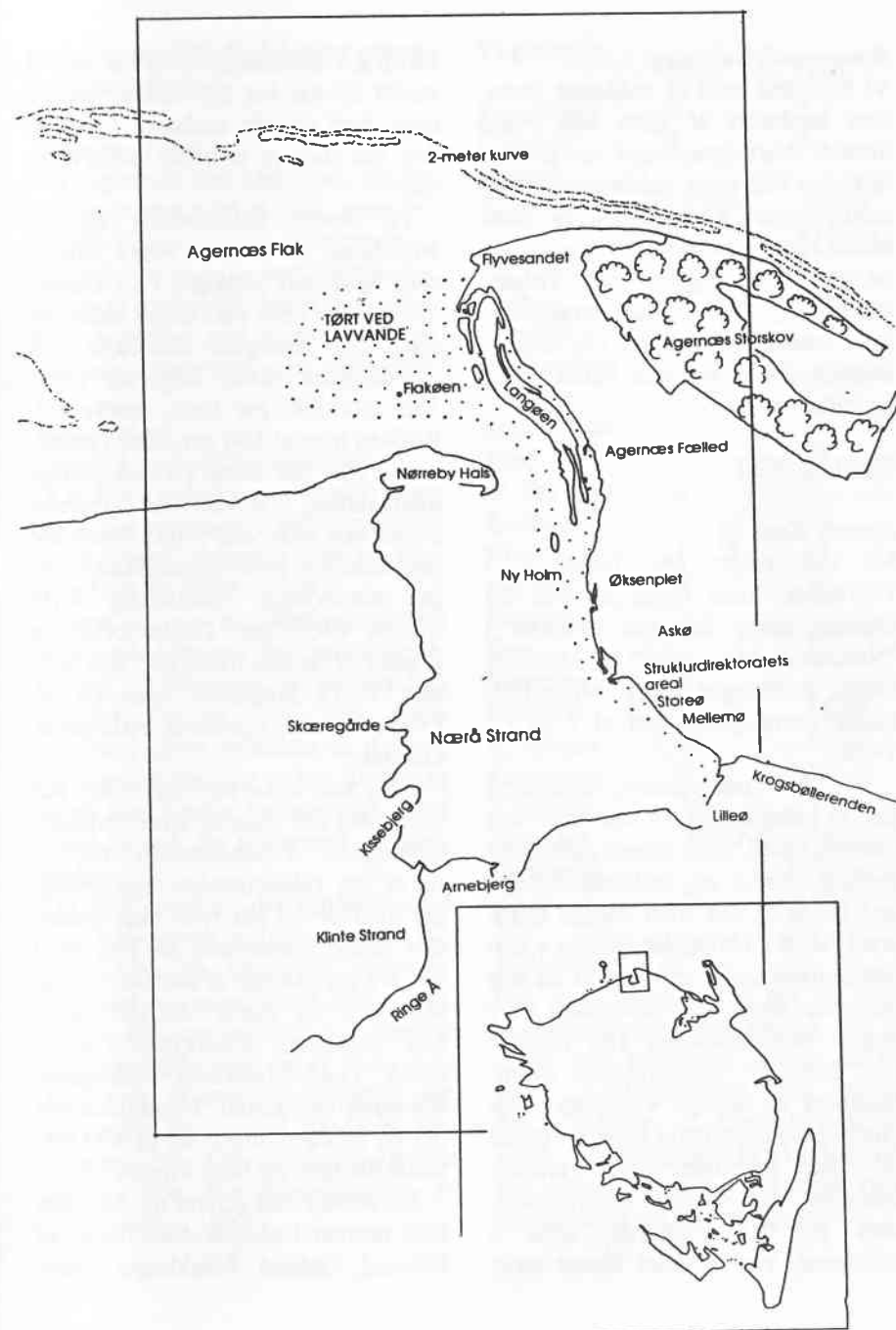
og i bunden af Nærrå Strand er der smalle rørbræmmer og strandenge. På vestsiden af Nærrå Strand er der langs digerne smalle strandenge. Ud for strandengene findes et system af øer, der består af strandenge. Disse strandengs-øer er hovedsagelig dannet inden for de seneste 200 år ved materialevandring ned langs kysten med efterfølgende tilgroning.

Store forandringer ved Nærrå Strand

Nærrå Strands nuværende omrids er kun 215 år gammelt. Før 1782 strakte der sig en lang fjordarm øst ind i landet, helt til de nuværende store moser ved Bårdesø. Anlæg af diger i året 1782 og efterfølgende afvanding og opdyrknings har helt forvandlet dette pragtfulde område til kedelig landbrugsjord. Før inddæmningerne lå der en hel perlerække af øer i fjordarmen, bl.a. Storeø, Mellelø, Lilleø, Øksneplet.

En anden inddæmning fandt sted i 1924 i fjordens sydvestlige del, hvor Klinte Strand strakte sig ind i landet.

Endnu først i 1940'erne var der fin natur ved Nærrå Strand trods de voldsomme inddæmninger. Syd for den nuværende campingplads strakte der sig et system af brede strandenge 2-3 kilometer sydpå i fjorden. Disse strandenge blev inddiget i 1940'erne og er nu også opdyrket.

Naturværdierne i dag

Vi har altså med et voldsomt forandret landskab at gøre ved Nærrå Strand. Naturgrundlaget er kraftigt forarmet ved store inddæmninger og inddigninger. Rent faktisk er noret blevet næsten halveret i størrelse, og de store strandenge er væk. Tilbage er omkring 40-50 hektar strandenge samt smalle rørbrømmer. Og så selvfølgelig det lavvandede vandområde og vadearealerne.

FUGLELIVET

I gamle dage

Vi ved noget om fuglelivet i 1800tallet, fordi dyrlæge Grill fra Otterup skrev lidt om området i "Naturen og Mennesket" fra 1895. De bedste skildringer har vi i Vagn Holsteins fremragende artikel i DOFT 1926.

Grill beskriver egentlig fuglelivet i det, vi i dag kalder Fjordmarken ved Odense Fjord, men drager paralleller mellem denne og inddæmningerne ved Nærrå Strand (den østlige fjordarm). Midt i 1800tallet var der i inddæmningen ved Nærrå Strand en stor lavvandet sø med rørskove samt store enge i inddæmningen. Her ynglede bl.a. Rørdrum, lappedykkere, svømmeænder og mange vadefugle. Der ynglede sandsynligvis også Sortterne og Plettet Rørvagtel. Vagn Holstein beskriver det samme naturområde, men på det tidspunkt, altså i 1920'erne, var området blevet mere

tørt p.g.a. afvanding. Søen var væk. I stedet for var her 280 hektar fugtige enge med enkelte småsøer. I træktiden var dele af området oversvømmet.

På denne inddæmning og de strandenge ud til selve Nærrå Strand, som først blev inddiget i 1940'erne, ynglede der efter vore dages målestok umådelige mængder vadefugle. Til ynglefuglene hørte følgende arter: Vibe 400-500 par (incl. markerne), Rødben mindst 100 par, Stor Præstekrave - 20 par alene på den østlige inddæmning, Hvidbrystet Præstekrave med mere end 3 par, Brushane ynglende fra 1924, Strandskade meget almindelig, Almindelig Ryle mindst 40-50 par, Dobbeltbekkasin (beskriver, at han fra et sted kan iagttage 10-12 brægende fugle på én gang), Skeand, Spidsand, Atlingand, Gråand.

Man kan blive helt forpustet, når man hører om sådanne store vadefuglebestande. Vibebestanden var enorm, og rylebestanden betragtelig. Op mod de 50 par ryler skal holdes den totale rylebestand på Fyn på i dag 2-5 par. Mange af arterne er i dag helt væk fra Nærrå Strandområdet, bl.a. Brushane, Hvidbrystet Præstekrave, Dobbeltbekkasin, Atlingand, Spidsand og Skeand. I træktiden sås der på inddæmningen op til 800 rastende Sædgæs og flere Vandrefalke.

Fra selve Nærrå Strand og Agernæs Flak nævner Holstein store flokke af Pibeand, Gråand, Mørkbuget Knor-

tegås (over 1000 fugle) samt mængder af vadefugle.

Fuglelivet i dag

Når fuglelivet skal beskrives, må der næsten startes med et - Ak, hvor forandret! Der er masser af begrædelighed. Mange fugle er helt forsvundet, andre er reduceret kraftigt i antal. Men fuglelivet ved Nærrå Strand og Agernæs Flak er stadig en rejse værd.

Ynglefuglene

I tabel 1 er opstillet resultaterne fra DOF-Fyns optælling af ynglefuglene på strandengene og i rørskovene ved Nærrå Strand, Agernæs Flak og Nørreby Hals fra 1990 og 1993.

Som det ses er vadefuglene gået voldsomt tilbage, og andefuglene, bortset fra Gravand, er næsten forsvundet. Der er dog stadig, trods nedgang, pæne bestande af Rødben og Strandskade. Og så har Klyden jo et af sine fynske kerneområder ved Nærrå Strand. En tilkommer er Ederfuglen.

I 1997 ynglede der sensationelt 3 par Dværgterne ved Flyvesandet. 1-2 af parrene fik unger på vingerne. Området er meget udsat, beliggende lige op til campingplads og offentligt besøgsområde, som det er. Fyns Amt har lovet, at man vil afspærre den lille odde for færdsel fra 1998. Bestanden på Flyvesandet udgjorde faktisk hele Nordfynsbestanden af Dværgterne i 1997.

Ynglefugle

	1990	1993
Knopsvane	6	0
Gravand	8	4
Gråand	1?	
Ederfugl	15 kuld	3 reder, 53 kuld
Tp. Skallesl.	2-4	2
Rørhøg	1?	1?
Tårnfalk	1?	
Gr. Rørhøne	1	
Blishøne	2	
Strandskade	16	17
Vibe	6	19
St. Præstekr.	2	7
Rødben	18	29
Klyde	15-25	33
Stormmåge	27	17
Havterne	1	
Gøg		2
Skægmejse	1?	
Sanglærke	68-70	38-50
Rørsanger	29	17
Kærsanger	9	12
Tornsanger	15	8
Engpiber	37-40	48-73
Bomlærke		2
Rørspurv	26	14

Træktiden

Det er i træktiden, at der er mest spændende ved Nærrå Strand. Det er jo på dette tidspunkt, at man ser de store vadefugleflokke. De største flokke udgøres af Almindelig Ryle, Lille Kobbersneppe og Hedehjejle. De øvrige vadefugle kan også være talrige, men ses højest i hundreder.

Max. forekomster af vadefugle

Strandskade 350 (3/8-95)
Klyde 500 (14/7-93)
Stor Præstekrave 110 (26/7-95)
Hedehjejle 9.100 (24/10-96)
Strandhjejle 500 (23/10-88)
Vibe 600 (9/8-87)
Stenvender 2 (17/8-85)
Islandsk Ryle 211 (27/7-85)
Krumnæbbet Ryle 34 (14/7-93)
Alm. Ryle 7.600 (nov. 1993)
Dværgryle 24 (3/10-81)
Brushane 20 (7/8-90)
Stor Regnspove 88 (9/10-96)
Lille Regnspove 45 (29/4-78)
Lille Kobbersnepe 1.450 (15/5-82)
Rødben 188 (13/7-91)
Sortklire 3 (20/7-80)
Hvidklire 360 (22/5-81)
Mudderklire 11 (23/5-90)
Dobbeltbekkasin 40 (31/7-81)

Desuden er følgende arter truffet fåtalligt: Lille Præstekrave, Sandløber, Sortgrå Ryle, Temmincksryle, Stor Kobbersnepe, Enkeltebekkasin, Tinksmid, Svaleklire, Odinsbane.

Nærrå Strand er faktisk også en god lokalitet for Toppet Lappedykker, Skarv, andefugle og blichøns. Det illustrerer følgende tabel:

Max. forekomster af øvrige vandfugle medio aug. - ultimo dec. 1994-97

Toppet Lappedykker 42 (11/9-96)
Skarv 320 (12/8-96)
Knopsvane 325 (27/11-96)
Sangsvane 55 (19/12-94)
Grågå 550 (ult. aug. 1997)
Mørkbuget Knortegå 235 (18/10-95)
Bramgå 300 (25/10-94)
Gravand 761 (28/9-94)
Pibeand 921 (24/10-96)
Gråand 1.077 (27/11-96)
Spidsand 46 (12/9-95)
Krikand 400 (ult. aug. 1997)
Hvinand 949 (8/12-94)
Toppet Skallesluger 254 (12/11-96)
Blichøne 1.128 (21/8-95)

Store muligheder for forbedringer

De store inddigede og inddæmmede arealer ved Nærrå Strand er en lækerbisk set med naturgenopretningsøjne. Her er der en chance for at få noget af det tabte tilbage. De mest oplagte lokaliteter er de strandenge, der blev inddiget i 1940'erne og Klinte Strand.

Strandengene der blev inddiget i 1940'erne

Der er store potentialer i de inddigede, i dag opdyrkede strandenge, der ligger syd for campingpladsen. Det er uhyre let at lave naturgenopretning her. Man skal blot beslutte sig for, hvilken model man ønsker. Helt overordnet er der to modeller, nemlig:

1) At bibeholde digerne, men at lægge området ud i græs med vandstandshævning.

2) At fjerne digerne, hvorefter naturen selv får lov at genindvandre.

Fordelene ved den første løsning er, at her har man de største muligheder for at manipulere med vandstandene, indtil de er til størst mulig fornøjelse for fuglene. Løsning nr. 2 er mere naturnær. I begge tilfælde skal vegetationen holdes lav ved afgræsning, hvis området skal have nogen værdi for fuglene.

Der skal næppe megen fantasi til at forestille sig, hvad mere end 100 hektar strandenge ud til den lavvandede Nærrå Strand ville betyde for fuglene. Det kan dårligt undgås, at området vil blive en fin yngleplads for mange vadefugle, og en god rasteplass for både rovfugle, ænder, gæs og vadefugle.

Klinte Strand

Den ca. 124 hektar store afvandede Klinte Strand kan genskabes som en lavvandet bugt af Nærrå Strand, eller som en ferskvands- eller brakvandssø. Det kan gøres ved at fjerne det ådige, der i dag forhindrer vandet fra afvandingsskanalerne langs Klinte Strand i at løbe ind i området. Eller ved at stoppe udpumpningen af vandet fra Klinte Strand. I begge tilfælde vil der blive et godt vådområde. Det rigeste fugleliv vil der nok komme,

hvis Klinte Strand bliver en ferskvandssø. Der vil da udvikle sig store rørskove og enge. Der vil kunne genindvandre mange af de fuglearter, som er forsvundet som ynglefugle fra området. Der vil også kunne ny-indvandre en lang række arter, f.eks. lappedykkere og forskellige andefugle. Søen vil sandsynligvis blive en meget fin rasteplass for andefugle.

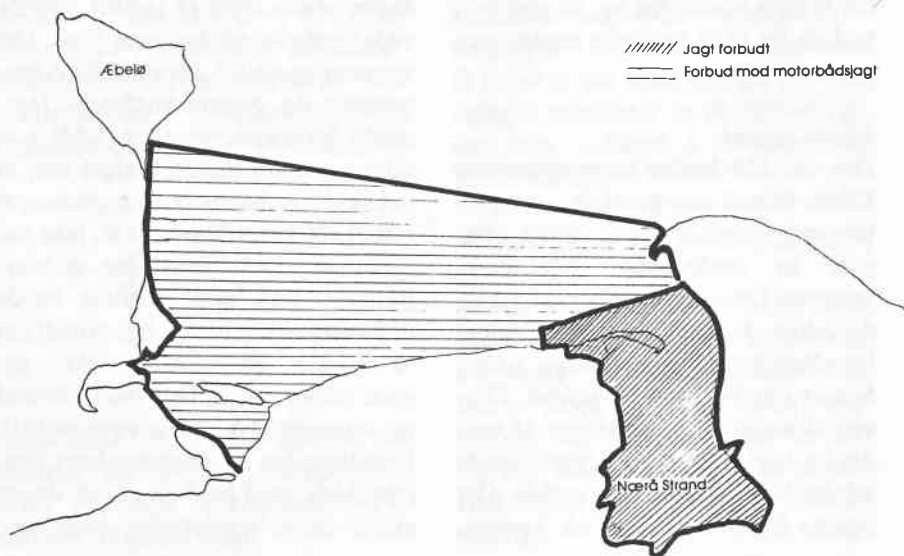
Vildtreservat fra 1998

Nærrå Strand bliver vildtreservat fra 1998. Det står klart efter hårde forhandlinger i 1996 og 1997. Det var en mere eller mindre bunden opgave, som forhandlerne fra Danmarks Jægerforbund, Dansk Ornitologisk Forening (DOF) og Danmarks Naturfredningsforening (DN) gik ind til i 1996 i en såkaldt brugergruppe. Det stod fra forhandlingernes start klart, at der *skulle* være et jagtfrit område ved Nærrå Strand/Agernæs Flak. Det var nemlig aftalt i det såkaldte Amtsnaturudvalg. Senere vurderede Danmarks Miljøundersøgelser (DMU), at aftalen fra amtsnaturudvalget om, at der skulle etableres et forsøgsreservat i området, kørende over 4 år, ikke var nødvendig. DMU vurderede, at de erfaringer, som man allerede havde indhøstet fra Nyord og Nibe/Gjøl Bredninger, var entydige. DMU pegede derfor på, at hele Nærrå Strand og Agernæs Flak skulle være jagtfrit. I mellemtiden havde staten købt Nørreby Hals med henblik på, at denne skulle indgå i reservatet. Men som

nævnt var forhandlingerne i brugergruppen hårde. Jægerne ønskede så meget jagt som muligt i Nærrå Strand og var villige til at lave et meget stort reservat uden for Nærrå Strand. Omvendt stod DOF og DN fast på, at hele Nærrå Strand skulle være jagtfrit. DOF og DN kunne nemlig dokumentere, at mens de vigtige ålegræsforekomster ved Agernæs Flak var forsvundet, var ålegræsbevoksningerne i Nærrå Strand stadig intakte, ja nærmest forbedrede. Da ålegræsset er vitalt for svømmeænder og Knortegæs, valgte Reservatsektionen at følge DOF og DN. Til gengæld blev det jagtfri område uden for Nærrå Strand reduceret noget i størrelse, ligesom området med forbud mod motorbådsjagt også blev reduceret.

Hvad vil det kommende reservat komme til at betyde?

Der er ingen tvivl om, at det kommende reservat vil give fuglene langt bedre vilkår i området, end de har i dag. Skønt jagten ikke er intensiv, betyder den meget for fuglenes muligheder for at kunne udnytte føderessourcerne, fordi området er lille og smalt. Forbliver ålegræsforekomsten i Nærrå Strand intakt, er der gode muligheder for, at der vil begynde at raste rigtigt mange Pibeænder. Der er heller ingen tvivl om, at reservatet vil tiltrække mange Krik- og Spidsænder, fordi der er masser af føde til disse arter i form af frø fra strandengsplanter. Sandsynligvis vil Grågæssene forblive i området en stor del af efteråret. I dag ses de uregelmæssigt.

Fra felten

Tim Hansen

Denne udgave dækker perioden september - primo november. Der er set rigtig mange spændende fugle på Sydlangeland, hvor Sune Madsen har været fast mand hele efteråret, og på Fyns Hoved/Horseklint har havfugletrækket imponeret.

Langs den jyske vestkyst blev det et af de bedste havfugleefterår nogensinde, og det resulterede i en række fynske observationer af arter, som kun sjældent ses i de indre farvande. Den suverænt bedste havfugledag (nogensinde?) blev 2/10, hvor MMJ og FLB bl.a. så følgende trække forbi Horseklint: 1 **Sodfarvet Skråpe**, 8 **Mallemukker**, 9 1k **Lille Kjove**, 3 **Alm. Kjove**, 2 **Storkjover** og 1 **Thorshane!** Lille Kjove er ny art for amtet - nok den mest ventede. Arten blev set igen allerede 17/10, hvor 1 trak ved Dovns Klint (KNF). 11/10 trak 2 **Mallemukker** ved Horseklint, mens efteråret kun kunne byde på 6 **Suler** der. (MMJ, NLA, THH). I oktober er der ud for Dovns Klint set 2 **Store Stormsvaler** 11/10 og 22/10 (KNF).

Der er set en **Silkehejre** 1/9 i Keldsnor (KNF). Silkehejren må formodes at være den samme, som blev set på Monnet 26/8.

I Arreskov Sø gav en optælling omkring månedsskiftet sept/okt ikke færre end 1200 **Grågæs** (EEH), og fra Dovns Klint taltes 258 trækkende **Spidsænder** 12/9 (KNF).

På Horne og ved Arreskov Sø har der i perioden været i alt 6 **Havørne** (EEH, PDP). 3 af ørnene blev set kredse sammen over søen 30/10 (THH). På Sydlangeland, hvor rovfugletrækket skuffede lidt, blev det til 2 trækkende **Havørne**: 1 2k 15/10 og 1 ad. 26/10 (KNF).

Den bedste **musvågedag** blev 14/10, hvor 1491 trak NV på Sydlangeland (KNF) og 2500 trak på Horne (PDP). **Vandrefalk** er på Sydlangeland kun set i september, hvor 3 trak (KNF), til gengæld blev der set **Vandrefalk** 3 gange på Tåsinge i oktober (PVR, NBJ).

En ung **Pomeransfugl** rastede i Keldsnor 4/9 (KNF) og samme sted stod 27 **Sortklirer** 20/9 (MMJ).

Storkjove er en meget sjælden gæst i amtet, så 9 fugle i dette efterår må helt klart være rekord: Horseklint havde 2 10/9, 1 13/9, 2 2/10 og 1 12/10 (NLA, M. Ribo, MMJ, BIS). Dovns Klint havde 2 6/10 og 1 8/10 (KNF). 2 **Mellemkjover** er set, begge 1k fugle: Dovns Klint 1 13/10 (KNF) og Horseklint 1 23/10 (MMJ, NLA).

En 1k **Middelhavssølvmåge** med karakterer svarende til Larus mi-

chaelis rastede kortvarigt i Salme Nor 13/10 (FET). En beskrivelse af fuglen vil blive tilsendt SU, selvom udvalget i øjeblikket vistnok henlægger alle Middelhavssølvmåge-sager. Efter et par dages nordlig vind trak 96 **Sildemåger** N ved Hørseklint 10/9 (NLA). 8/10 trak Langelands 2. **Sabinemåge** SV ved Dovns Klint (KNF). Den første er fra samme sted sidste år i oktober. 2 **Rovterner**, 1 ad. og 1 lk trak forbi Dovns Klint 13/9 (KNF) og 3 sene **Sortterner** rastede i Arreskov Sø 14/10 (EEH).

Mogens Ribo så en meget tidlig **Søkonge** på Fyns Hoved 13/9 og ultimo oktober sås yderligere 9 fugle her. Samme sted blev der set hele 26

nordtrækkende **Tejster** 11/10 (NLA, MMJ).

14/10 forsøgte en **Mellemflagspætte** sammen med en Stor Flagspætte at trække ud fra Dovns Klint, hvorefter de landede i Gulstav Østerskov, for kort tid efter at flyve vestpå mod Vesterskov. Fuglene blev ikke set siden. Det var vor formand Flemming Byskov, der kunne sætte et stort fedt kryds i bogen. Mellemflagspætte er ikke set i Danmark siden 1984, så observationen blev mødt med begrundet misundelse og skepsis af landets twitchere. Som den seriøse feltornitolog Flemming er, har han allerede indsendt en grundig SU-beskrivelse.

Hvidvinget Korsnæb, han.

8/10 trak 252 **Hedelærker** på Dovns Klint, og det er det højeste antal nogensinde her (KNF). **Toplærke** er så vidt vides ikke set i Odense siden foråret. På dæmningen i Tryggelev Nor hoppede en **Bjergpiber** rundt 9/11 (OHG). Arten er endnu ikke godkendt fra Fyns Amt, men der er håb forude, da observationer af Bjergpiber (og i øvrigt også Hvidhalset Fluesnapper) efter årsskiftet ikke længere skal forelægges Sjældenhedsudvalget.

Møder

Alle møder holdes i DOF-Fyns lokaler på Risingskolen i Odense, hvis ikke andet er anført.

Årets ornitologiske oplevelser

Onsdag d. 26. november kl. 19.00

Tag dine dias, papirbilleder og historier med, eller kom blot og få en hyggelig aften.

Bogauktion

Torsdag d. 11. december kl. 19.00

Flemming Byskov og Gunnar Knudsen vil styre slagets gang. Medbring bøger, tidsskrifter, gamle kikkerter til auktionen.

Julefrokost

Onsdag d. 17. december kl. 19.00

Tilmeld dig til Kaj Pedersen på tlf. 66 11 40 81 lok. 16 inden onsdag d. 10. dec.

Nøddekrigerne har igen rørt på sig dette efterår. Arten er vist udelukkende set på Sydlangeland i september, flest 20/9 og 26/9 med 7 begge dage (KNF, FET). 10 **Hvidvingede Korsnæb** blev set i Fyns Hovedområdet i august (M. Ribo) og en enkelt trak ved Dovns Klint 24/10 (KNF). Der er set rigtig mange Hvidvingede Korsnæb i resten af landet dette efterår, så det må være muligt at finde en stationær flok på Fyn denne vinter. Arten ses ofte i lærkeskov.

Quiz-aften

Mandag d. 19. januar kl. 19.00

Flemming Byskov vil forestå fuglegæsterierne.

"Forårets raids"

Onsdag d. 18. februar kl. 19.00

Ved Niels Larsen. En aften mest for hitjægere og "skabs-twitchere". Har du huller på listen? Dipper du ofte ud? Kom og få gode råd til at effektivisere din hitjagt.

"Arktisk sejltur"

Tirsdag d. 3. marts kl. 19.00

i FILMLOKALET

Erik Thomsen og Per Bak viser lysbilleder og fortæller om arktisk flora, fauna og fangerkultur.

Ekskursioner

BØJDEN NOR

Søndag d. 23. november.

Mødested: Bøjden Færgehavn kl. 9.00.

Tilmelding til lederen:

Gunnar Knudsen, tlf. 62 61 36 79

Efter en tur langs strandengen besøges fugletårnet med fine muligheder for at betragte Bjerg-, Troid- og Tafelænder på meget nært hold. Desuden gode chancer for Små Skalleslugere, Sangsvaner m.m.

HAVØRNETUR TIL DET FYN-SKE SØOMRÅDE

Søndag d. 7. december.

Mødested: Brændegård kl. 9.00

Tilmelding til turlleder Steen Bak Henriksen på 62 62 34 76.

Vi starter med at spejde ud over Brændegård Sø for at se, om der er nogen store vingefang, og på alt det andet, der rører sig: bl.a. Store og Små Skalleslugere. Herefter tages der til Arreskov Sø, hvor muligheden for Havørn og store koncentrationer af overvintrende nordiske ande- og småfugle er ypperlig. Og så skal vi ikke glemme Vandstæren ved Silkeå.

HOLLUFGÅRD

Søndag d. 18. januar.

Mødested: Hollufgård kl. 9.00

Tilmelding til turlleder Peter Hvengård på 64 47 35 05.

Møllen er en sikker lokalitet for Vandstær, og parken tiltrækker mange forskellige småfugle både om sommeren og på dette tidspunkt. Bl.a. er der mange Korttåede Træløbere i området, og så blev en af de absolut få grøspætteobs. i 1997 på Fyn netop gjort her en dag i januar.

SJÆLLAND RUNDT

når vi nok ikke helt, men vi vil gøre et forsøg søndag d. 8. februar, afhængig af, hvor der er flest Hav- og Kongeørne og andre seværdigheder. Sidste år rendte vi jo ind i en Høgeugle og mindst 800 Små Skalleslugere. Vi tager dagens temperatur og retter os ind. Turledere: Flemming Byskov og Michael Mosebo Jensen. Tilmeld dig til Flemming på 65 98 22 18 og hør nærmere om sejlplaner. Vi tilstræber at bruge alle de lyse timer på Sjælland.

MONNET

Søndag d. 8. marts.

Mødested: Bjerreby Kirke kl. 9.00

Tilmelding til turlleder Niels Bomholt på 64 24 19 59.

Fyns største strandeng danner en flot ramme om mødet mellem de første forårsfugle og de store flokke af overvintrende gæster, der er ved at gøre klar til afrejse nordpå. Kom og oplev scenieret.

Vandfugletælling i vinteren 1997/98 - NEWS (Non Estuarine Coastal Waterfowl Survey)

Vi ved efterhånden en hel del om fuglebestandene i beskyttede fjorde og vige, mens vi kun har sparsom viden om fuglene (f.eks. Stenvender, Sandløber, Sortgrå Ryle og dykænder), der opholder sig langs de eksponerede kyster.

Det er derfor besluttet, at de europæiske vinterbestande af vandfugle, der opholder sig på og tæt ved de åbne kyster i vinterperioden, skal tælles. The Wetland Bird Survey (WeBS) står for koordineringen på europæisk plan, mens undertegnede har påtaget sig koordineringen i Danmark.

Optællingen går i korthed ud på, at man afsætter en weekend eller to i december og/eller januar og påtager sig at optælle en kyststrækning. Tællingerne kommer til at foregå langs Vestkysten, ned langs Kattegats kyst, Djurslands nord- og østkyst, *den nordfynske kyst fra Flyvesandet til Storebæltsbroen* samt Sjællands nordkyst (= de åbne kyster).

Tællingerne starter den første weekend i december. De foregår ved, at man tæller 1-2 km delstrækninger af samme kysttype. Ved på den måde at dække så mange delstrækninger som muligt af forskellige kysttyper, vil det blive muligt at give et kvalificeret bud på, hvor mange fugle der opholder sig langs vore åbne kyster i vinterperioden.

Er du interesseret i at deltage og vil dække en kyststrækning inden for de nævnte områder, bedes du snarest kontakte undertegnede og få nærmere oplysninger samt optællingsskemaer tilsendt.

Med håb om mange deltagere.

Henning Ettrup

Udgården 6

Lading

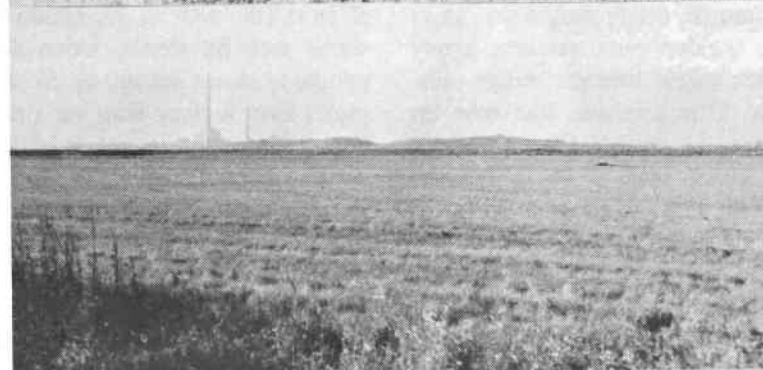
8471 Sabro

Tlf. 86 94 96 06 (priv.) og 89 40 46 34 (arb.)

E-mail: heettrup@post6.tele.dk

Turen til Viggelsø

på jubilæumsdagen den 8. november havde samlet 35 deltagere, som efter morgenmad på Naturskolen i flot vejr bl.a. så 4 Blå Kærhøge, 1500 Hjejler og en masse ænder.

Til lykke Fyn, efter 100 år er Havørnen vendt tilbage!

Sensationen, utroskab, fremtiden.

Erik Ehmsen

Gennem de sidste par år har vi blot ventet på, hvornår Havørnen skulle begynde at yngle her på Sydfyn. Den efterhånden fem år gamle han havde slået sig sammen med en fireårig hun, og i foråret 1996 ville det for første gang være muligt, at vi igen skulle have ynglende Havørne på Fyn! Hunnen, der er meget sky, så vi kun en sjælden gang imellem, hvori- mod den gamle han var meget mindre sky. Ofte kredsede han over en Blishøne eller en fisk. Efter en heldig fangst kunne man så se, at hunnen kom til for at få del i dagens fangst.

De to fugle og en treårig fugl brugte alle søerne på Sydfyn fra Olle- rup til Søbo Sø, men opholdt sig dog tiest i nærheden af Brændegård Sø og Arreskov Sø. Hele foråret fulgte vi intenst deres færden for evt. at få deres parringsflugt at se, men desværre så det ikke ud til, at de var gamle nok til at starte på at yngle.

I begyndelsen af april fik jeg så melding om, at en af fuglene var set med en stor gren i kløerne. Først var jeg overbevist om, at fuglen blot havde leget, men to dage senere, den 13/4, så jeg den selv komme med en gren på over 1 meters længde på vej mod den samme bevoksning. Da fug-

len igen havde forladt bevoksningen, gik min kone og jeg ind for at konstatere, hvor reden var placeret. Det viste sig at fuglene byggede ovenpå en gammel musvågerede. Reden var næsten 75 cm høj og ret omfangsrig, men der var ingen smågrene og dun.

I nærheden af reden var der væltet et stort træ, som vi fik ejeren til at slæbe væk fra stedet, inden de begyndte at skære det op, og på et tidspunkt hvor fuglene ikke var i nærheden. Ejeren var meget velvillig og sørgede for fuldstændig ro i området. Det sene tidspunkt taget i betragtning (de burde være startet i febr./marts), besluttede jeg kun at indvie Finn Eriksen i begivenhederne.

Efter at have holdt øje med området i en uges tid, gik Finn og jeg den 19/4 ind til reden på et tidspunkt, hvor vi vidste, at fuglene ikke var ved reden. Vi kunne her konstatere, at der ikke var bygget yderligere på reden, og at der ikke var dun i reden. Et enkelt dun fandt vi dog 50 meter fra reden på jorden.

Den 31/3 trak en ganske ung havørnehun ind ved Fåborg. Denne nye fugl, der efter alt at dømme var født i 1995, fandt hurtigt ind til de store søer. Den bar dog ingen ringe,

så vi med sikkerhed kunne afgøre alderen. Allerede den 2/4 sås den gamle han og denne unge fugl sammen med en tredje fugl, som jeg bedømte til 3k. Den næste tid blev det ganske klart, at hannen havde skiftet den gamle kæreste ud med den store teenager.

Det ser således ud til, at de to gamle fugle har påbegyndt redebygningen midt i marts til sidst på måneden, og at den gamle han i hvert fald fortsatte indtil den 13/4. På det tidspunkt sås han næsten udelukkende sammen med den nye unge hun.

Så desværre ser det ud til, at vi nu skal vente to til tre år, inden dette nye par kan påbegynde kurmageriet, redebygningen m.m. Men det er dog dejligt, at Havørnen igen er kommet til Fyn, selvom den ikke har brugt en af sine gamle lokaliteter at slå sig ned på.

Når det nye par om forhåbentlig to år starter på redebygningen for alvor, er det meningen, at skoven vil blive lukket af for offentlig færdsel. Men det er endvidere nødvendigt, at fuglefolk m. fl. opfører sig *meget* pænt, når de besøger området, da et godt forhold til lodsejerne i området er yderst vigtigt!!

Efterlysning af lokalrapporter

Jeg har påtaget mig det ambitiøse arbejde at samle alle lokalrapporter i et vestdansk udlånscenter. I øjeblikket er der kun ét komplet sæt i DOF's lokaler i København. Der kommer de ikke ud fra, bl.a. for at holde samlingen komplet. Ofte har selv lokalafdelingen ikke engang et sæt af deres egne rapporter!!

Jeg mangler nogle ældre rapporter fra jeres lokalafdeling. Det drejer sig om:
Fyns Amt: 1970, 1971, 1974, 1978, 1979, 1980, 1990.

Hvis du ligger inde med en eller flere af disse rapporter, er jeg meget interesseret i at modtage dem. Enten som originaler eller som fotokopi. Kopieringen kan jeg selv forestå. Efter kopieringen vil rapporterne blive sendt retur, hvis det ønskes. Send rapporter til:

Svend Rønne, Kronprinsensgade 104, 6700 Esbjerg, Tlf. 75 12 79 58

Helgoland

Hans L. Ægidius

I det nederste højre hjørne af Tyske Bugt ligger der 60 km fra land en ø, som ikke alene historiske plattenslagere har sat i forbindelse med myten om det forsvundne land Atlantis, men som også for sjældenhedshungrende feltornitologer har mytisk status: Helgoland. Godt nok er Helgoland tysk, men da stedet som fuglelokalitet har internationalt format, må en beskrivelse også interessere Havrevimpens læsere, især da der går rygter om, at DOF-Fyn påtænker at arrangere en tur til øen i efteråret 1998.

I juni 1990 havde jeg læst tysk i et år på Odense Universitet, men var allerede blevet så træt af universitetet, at jeg besluttede mig for at søge orlov og tage til Helgoland. Her regnede jeg med at kunne opfylde mine tre formål med orloven: at blive bedre til tysk, tjene penge og ikke mindst se en masse fugle. Så jeg pakkede rygsækken - også med pænt tøj til at søge arbejde i - og gik ud på landevejen for at blaffe til Büsum, der er den nærmeste havn med daglig forbindelse til Helgoland. Da færgen sejler allerede klokken ni om morgenen, og der ikke er meget trafik direkte fra Odense til det tyske vadehav, var jeg nødt til at overnatte på vandrerhjemmet i Büsum. Så først om formiddagen den 9. juni stod jeg på dækket af *Funny Girl* og så den røde klippeø dukke ud af disen, mens Lomvier fløj afsted lavt over vandet med fisk til ungerne. Som skibet nærmede sig, kunne man se, at der ikke kun var en, men to øer, for en lille kilometer ved

siden af hovedøen med det op til 60 meter høje plateau bestående af rød sandsten skilte den lave klitø "Düne" (=klit) sig efterhånden tydeligere ud.

Efter to en halv times sejlads var der endelig landgang. Da jeg havde indkvarteret mig på det noget nedslidte vandrerhjem, gik jeg en tur rundt på øen, hørte de første Karmindompapper og fandt tavlen med stillingsopslag. Næste dag søgte jeg jobbet som tjener på Café Hinrichs og fik det. Min arbejdsdag kom til at vare fra et om eftermiddagen til otte om aftenen, så der blev god tid til at se på fugle om morgenen og formiddagen. I løbet af juni lykkedes det mig bl.a. at se Pirol, Lundsangere, Rødhovedet Tornskade og Nonnenstenpikker, og jeg fik således en ganske god forestilling om øens potentiale. Efter en forholdsvis stille juli med Sorthovedet Måge og første ynglefund af Lundsanger som højdepunkter kom august måned med flere fugle igen, deriblandt Sibirisk Hjejle

og Bjergløvsanger. Den 1. september tog jeg tilbage Danmark for at tilbringe resten af efteråret på Lange-land, hvilket jeg flere gange har fortrudt, for det blev et forrygende efterår på Helgoland med bl.a. Lille Gulbug, Spottesanger, Hume's Sanger, Citronvipstjert, endnu en Nonnenstenpikker, 3 Taigapibere, mindst 7 Pileværlinger, 6 Dværgværlinger og masser af havfugle. Det følgende forår var jeg tilbage på øen igen og så blandt meget andet Stendrossel, Hvidvinget Korsnæb og Dværgværling.

Så er det vist antydnet, at det først og fremmest er de sjældne småfugle, der gør Helgoland til noget helt særligt! Øen tiltrækker dog ikke alene usædvanlige mængder af småfugle-

hits, men virker også på de relativt få tyske feltornitologer som en uimodståelig magnet. Særlig omkring månedskiftet september-oktober bugner øen af fuglefolk, ofte langt over 100. Heller ikke blandt dem fornægter den velkendte tyske grundighed sig, for de har virkelig udstyret i orden. Så godt som alle har ikke alene håndkikkert og teleskop, men også kamera og teleobjektiv, så eventuelle hits kan dokumenteres. Som følge både af de mange trækfugle og de mange fuglekiggere bliver der i september og oktober næsten dagligt fundet nye sjældenheder, og på visse dage kan man gå rundt fra det ene hit til det andet. Helgoland er altså ikke længere præget af nogen pionerånd i den henseende, men er nu snarere stedet

man tager hen, når man vil være sikker på at se noget. Tilstedeværelsen af de mange fuglefotografer gør i øvrigt, at det mest usædvanlige på øen ikke er et hit, men et udfotograferet hit! Derfor ser man som Helgoland-fan frem til den årlige Helgoland-rapport, der som regel er fyldt med masser af spændende observationer og ofte fremragende fotos af næsten alle hits. Ikke bare for hitfotografen, men også for den mere bredt interesserede fuglefotograf er Helgoland *gefundenes fressen*; det velkendte fænomen med udmattede trækfugle på isolerede småøer gør sig også gældende her, og derfor har man ofte lejlighed til at komme tæt på fuglene uden stort besvær.

DOF har ganske vist flere gange arrangeret ture til Helgoland, men ellers er det ikke mange danske fuglekiggere, der har gæstet øen. Det ville sikkert have været anderledes, hvis ikke historien var gået, som den gik. Efter at have været under her-tugdømmet Slesvig blev Helgoland nemlig dansk i 1714, men fordi vi under Napoleonskrigene holdt med Frankrig mod Storbritannien, der vandt krigen, måtte vi i 1814 afstå den til Storbritannien. I 1890 blev øen en del af det nyligt samlede tyske rige, idet man fra tysk side byttede sig til den mod at lade koloniøen Zanzibar ud for Østafrika overgå til britisk protektorat. Både under 1. og 2. verdenskrig var Helgoland udbygget til en stærkt befæstet flådehavn,

så da Storbritannien i 1945 igen besatte øen, blev det besluttet at bombe øen væk for at ikke senere at få problemer med den igen. Først blev den brugt som træningsmål for bombeflyvere fra Royal Air Force, men da det kun resulterede i en masse mindre kraterer i den ellers plane overflade, forsøgte man derefter at sprænge den helt væk med en enkelt meget kraftig eksplosion. Dette lykkedes som bekendt heller ikke, men til gengæld er det stadig muligt at beundre krateret efter verdens største ikke-nukleare eksplosion på øen. Faktisk er det et at de foretrukne observationsteder blandt fuglekiggere, for selv på blæsende dage er der læ og som regel masser af fugle i buskadset på kraterets sider. I 1952 fik de forviste helgolændere lov til at vende tilbage til øen og bygge deres samfund op igen. Der udviklede sig ved siden af fiskeriet efterhånden en ret stor turistindustri. Omkring århundredeskiftet havde Helgoland været kursted, men nu satsede man i stedet på at tiltrække endagsturister med toldfrit salg. I 1990 - året for den tyske genforening - toppede tallet af besøgende, hvoraf mange kom fra det tidligere DDR; på de største dage blev den lille ø's ca. 2.000 fastboende indbyggere gæstet af op mod 9.000 turister fra fastlandet. Siden er tallet stagneret. Stagnationen og udsigten til at det toldfri salg vil ophøre i 1999, har fået øens beslutningstagere til at lægge kursen om og igen

satsede mere på nordsøluftens kurende kvaliteter. I det hele taget gør man mere for at udvikle naturturismen på øen. Hvilken af de to former for turisme - endagsturismen eller økoturismen - der slider mest på øen, står stadig tilbage at vurdere. Men man kommer ikke udenom, at Helgoland er næsten helt gennemkultiveret, kun havet viser ingen synlige tegn på menneskelig påvirkning. Alligevel, eller måske netop derfor, er Helgoland et meget interessant sted at besøge.

Kendskabet til Helgolands ekstraordinære kvalitet som fuglelokalitet er langt fra af nyere dato. Allerede i

1837 begyndte den feltornitologiske epoke, som i disse år er på sit hidtil højeste. Da flyttede nemlig Heinrich Gätke til øen. Han var blevet ansat som opsynsmand af de britiske myndigheder, men da der i realiteten ikke var meget at holde opsyn med, brugte han det meste af sin tid på at iagttage og samle på fugle. Ikke alene samlede han selv, men han fik også de indfødte helgolændere til at bringe usædvanlige fugle til sig, hvis der blev fanget noget under de store fuglefald. Og det blev der ofte, for trækfuglene var for øboerne en fødekilde på linie med fisk. Således fortæller Gätke, at der om efteråret regelmæs-

Rødhovedet Tornskade, 2k han, juni 1990.

sigt blev serveret drosselsuppe. Det lykkedes Gätke at etablere en meget omfattende samling af fugle fra Helgoland indeholdende adskillige asiatiske og sydeuropæiske sjældenheder, deriblandt flere helt exceptionelle fund, fx Ørkennatravn, Hvidvinget Lærke, Brundrossel, Pallas' Græshoppesanger, Kaukasisk Lundsanger, Bleg Gulbug, Klippe- og Rustværting. Dele af samlingen, der dokumenterer Gätkes høje niveau, findes stadig bevaret på fugleforskningsinstituttet i Wilhelmshaven. Gätke var imidlertid ikke bare samler, men også forfatter og privat videnskabsmand; i 1900 udkom - tre år efter hans død - livsværket, den 2. udgave af bogen *Die Vogelwarte Helgoland*, der også findes i engelsk oversættelse (*The Bird Observatory Heligoland*). Hovedparten af bogen udgøres af en liste over alle de fuglearter, Gätke registrerede på Helgoland. Her kommenteres arternes forekomst, og for sjældenhedernes vedkommende redegøres der meget nøjagtigt for deres optræden og udseende, evt. også med mål af vingelængde m.m. Foruden denne liste, der indeholder 398 arter efter datidens systematik, findes der i bogen bl.a. kapitler om vejrets indflydelse på fugletrækket, om trækkets retning og om sjældenhedernes optræden. Måske holder ikke alle Gätkes teorier, men på de fleste punkter synes eftertiden dog at have givet ham ret, og det er i hvert fald interessant at læse, hvad en enkelt mand

kunne komme frem til på baggrund hovedsagelig af sine egne iagttagelser og uden den udveksling af informationer, vi kender til nu.

Efter Gätkes død oprettede man på grundlag af hans observationer og optegnelser en fuglestation på Helgoland, og der blev anlagt en have, hvor man kunne fange fugle til ringmærkning. Herfra kommer den kendte helgolandfælde, der bl.a. også har været anvendt på Saltholm. På fuglestationen dyrkede man og dyrker stadig trækforskning, men efterhånden som aktiviteterne i 70'erne og 80'erne blev mere og mere snævert videnskabelige, opstod der et behov for et nyt forum for de mange feltornitologer, der besøger øen. Særlig blandt de unge folk var der stor utilfredshed med den måde stationen blev drevet på, og som følge deraf blev der i 1990 dannet en ornitologisk forening, der påtog sig at samle alle observationer fra øen og udgive en årlig rapport. Efter en solid start er det kun gået fremad for foreningen, der i dag tæller over 500 medlemmer og er i stadig vækst. Sideantallet i årsrapporten er vokset fra 64 i 1991 til 80 i 1997, der trykkes ikke længere kun sorthvide fotos, men også adskillige farvebilleder, så rapporten nu fremstår som en ganske imponerende publikation. Foreningen nyder samtidig godt af det generelle feltornitologiske boom fortrinsvis blandt de yngre generationer i Tyskland i disse år. Det betyder, at flere

og dygtigere folk besøger øen i længere perioder, og at mængden af observationer er vokset i de senere år, ikke mindst af de sjældnere arter. 1995 var det hidtil absolut bedste år med 257 registrerede arter! Følgende højdepunkter kan nævnes: 5 Islommer, 4 Middelhavsskråper, Fregatstormsvale, 8 Topskarver, Sort Stork, Skestork, Kongeederfugl, Stellersand, 7 Thorshøns, ca. 10 Sorthovedede Måger, 7 Sabinemåger, op til 8 Middelhavssølvmåger pr. dag, Hvidvinget Måge, Hvidskægget og Hvidvinget Terne, 8 Lunder, 5 Korttåede Lærker, Rødrygget Svale, 22 Storpibere, 6 Markpibere, 2 Citronvipstjert-er, Gul Vipstjert af racen *lutea*, Ru-

binnattergal, 77 Sortstrubede Bynkefugle (deraf 1 *maura*), 2 Nonnestenpikkere, Middelhavsstenpikker, Stendrossel, Gulddrossel, Sortstrubet Drossel, Flodsanger, 2 Hvidskæggede Sangere, 23 Høgesangere, Nordsanger, Lundsanger, 8 Fuglekongesangere, 7 Hvidbrynede Løvsangere, Bjergløvsanger, Rødhovedet Tornskade, 3 Rosenstære, min. 13 Hvidsiskener, Hvidkindet Værling, Pileværting, 5 Dværgværtinger, 2 Gulbrystede Værlinger og Hætteværting. Det skal også nævnes, at en Mongolsk Piber fra efteråret 1996 blev nummer 400 på den nye forenings reviderede liste over Helgoland-arter.

Nonnestenpikker, adult hun, juni 1990.

Helgoland er dog ikke kun interessant for trækfugle- og hitfreaks. På vestsiden af øen finder man nemlig Tysklands eneste fuglefjeld. Her yngede der i 1995 bl.a. 39 par Mallemukker, 4 par Suler, 1 par Sorthovedede Måger, 7.460 par Rider, ca. 2.600 par Lomvier og 8 par Alke, desuden var der sommeren igennem 1-2 Lunder til stede i kolonien. Desuden findes der umiddelbart vest og nord for øen noget så usædvanligt som en klippevade med en meget rig algeflora og krebsefauna; her fouragerer meget store flokke af Rider, andre måger samt en del småfugle, og man kan i juli-august også se en del rastende vadefugle.

Hvis man har lyst til at besøge Helgoland, kan det først og fremmest anbefales at gøre det fra midt i september til midt i oktober. Der ses naturligvis også mange spændende fugle på andre tider af året, men hvis man vil være så godt som sikker på at få fuld valuta for pengene, er denne periode bedst. På det tidspunkt er den lange turistsæson også ved at være forbi, og det er ikke bare billigere, men også mere behageligt at opholde sig på øen. Er man i bil, er det nemmest at køre til Büsum, hvorfra færgen sejler klokken 9 om morgenen - man er i øvrigt nødt til at lade bilen stå i Büsum, da Helgoland er bilfrit område. Færgen fra Büsum plejer imidlertid at indstille sejladsen efter den sidste weekend i september. En anden mulighed er derfor at tage

nattoget til Hamburg og derfra videre til Cuxhaven, hvor der er bus fra banegården til færgen. På Helgoland er der som nævnt vandrerhjem, campingplads samt masser af pensionater og hoteller, og om aftenen er der rige muligheder for at hænge ud med de tyske birdere på øens talrige kneiper. Nærmere oplysninger om transport og overnatning kan fås hos Helgoland-Touristic på tlf. 0049 4725 8127 -11, -12, -13 og -17. Man kan evt. også kontakte den tyske turistinformation i København. Er man interesseret i at modtage Helgoland-rapporten, kan man kontakte OAG Helgoland på adressen Postfach 869, D-27490 Helgoland eller pr. e-mail: 047251339.1@t-online.de; den koster 15 DM. Den nye forening har også en homepage på internettet, hvor man kan læse om de seneste observationer: <http://home.t-online.de/home/047251339/oag.htm>.

Sidste nyt: Efterårets highlights på Helgoland har - efter en sommer med Audouinsmåge og Grøn Biæder - bl.a. været Middelhavsskråpe, Korttået Lærke, Taigapiber, Trænattergal, Middelhavsstenpikker, Lille Gulbug, Spottesanger, Sorthovedet Sanger, Bjergløvsanger, Nordsanger, Hættewærpling og 2 Gulbrystede Værlinger.

DOF- Fyns Hjemmeside

har medio november modtaget nedenstående E-mail, som her gengives ordret. Da der endnu ikke findes E-mail registre, ved vi ikke, hvem afsenderen er. Men det er nok ikke helt forkert at gætte på en jæger med tilknytning til et af de nyoprettede jagtfri kerneområder?

"Hetz

Det er åbenbart blevet moderne blandt ornitologer at rakke ned på fiskere og landmænd. Den sidste tids udtalelser nærmer sig rent ud sagt det økofascistiske.

Der bliver sandsyneligvis trampet flere fugle ned af overvægtige ornitologer der overløber naturen end der dør af nogen anden grund.

Udtalelserne fra jeres svin af en formand er intet andet end en beskidt hetz. Men i "økologer" skal ikke tro at i har patent på sandheden.

Vi er ved at oprette en forening som skal afsløre den systematiske misinformation som DOF, DN og andre mafialignende organisationer udspreder i pressen. Vi vil starte en masiv propaganda som skal berøve jer støtten i den bredere befolkning.

Når først jeres skjulte dagsorden - deporteringen af lokalbefolkningen fra "følsomme" områder - kommer frem i lyset, får vi at se hvor megen støtte folk har lyst til at yde en sådan stalinistisk forening.

Med ringeagt

Peder Schultz
seth@post.8.tele.dk."

Pinseturen til Mecklenburg

Niels Larsen

Fredag eftermiddag d. 16. maj tog vi 9 mennesker i en minibuss med Jørgen Jensen ved rattet afsted fra Odense til det tidligere Østtyskland. Meteorologerne havde lovet sommervej, så vi var fra starten sikre på at få en vellykket tur. Turen derned gik glat. Bilkøerne på motorvejen var i det modsatte spor, med tyskere på vej til Danmark. Kl. 22.00 nåede vi bestemmelsesstedet Waren ved Müritzsøen, hvor vi blev indlogeret på et vandrehjemslignende Gaststätte. Sengene, vi lå i, havde form som hængekøjer, og de knagede så ukristeligt, at det var umuligt at vende sig uden at vække de øvrige på værelset.

Vi kunne ikke få morgenmad før kl. 8.00, men selvom vi havde sovet dårligt, stod de fleste alligevel tidligt op og gik en tur i området. Allerede her fik vi et indblik i områdets store fuglekvaliteter, da vi på en lille time hørte Gulirisker, Piroler, og så Sortspætte, Traner, Ravne og Fiskeørne. Efter morgenmad og madpakkesmøring kom vi afsted ved 9.30-tiden. Langs vejen så vi Fiskeørne på rede i højspændingsmasterne, og allerede den første sø, Amalienhof, vi stoppede ved, bød på 2 gamle og 2 unge Havørne, Sort og Rød Glente og adskillige Rørhøge. Et tilfældigt stop på en bakketop gav Hvide Storke, Trane

og syngende Sydlig Nattergal. Ved en nærliggende fiskedam så vi Rødhovedet And, Atlingænder og en Fiskeørn, som styrtdykkede efter fisk. Ved endnu en lille fiskedam kun en kilometer herfra havde vi 4 Havørne tæt på, samtidig med 2 Sorte Storke kredsede over os og turens første Drosselrørsangere ude i rørene. Og vi var endnu ikke nået middag!

Temperaturen var efterhånden nået op på 28 grader. På vejen sås adskillige Røde Glenter, Rødryggede Tornskader og en Turteldue. Middagspausen blev holdt på en bakke nord for landsbyen Schlicht med udsigt over en sø med tusindvis af højtkvækende frøer. En flok på 4 Hvide Storke og 2 par Ravne i parringsflugt var de eneste fugle i den første times tid. Kristoffer opdagede en Høgesanger i en busk, og den vakte naturligvis berettiget opsigt. Medens vi studerede Høgesangerens sangflugt dukkede så pludselig 2 Små Skrigeørne op, og den ene gav en forrygende flyveopvisning med volter og baglæns saltomortaler. Også en imm. Havørn lod sig se her.

Herefter fortsatte vi til endnu et sted med mulighed for Skrigeørn, og efter i et kvarters tid at have studeret 4 Traner på engen og lyttet til et forrygende kor af Klokkefrøer, fik vi pludselig øje på 2 Små Skrigeørne li-

ge oven over os. Også her fik vi set fornem flyveopvisning.

På vej til søen Serrahn kørte vi forkert, men det resulterede bare i endnu flere fugle: På en mark stod en flok på 45 ikke-ynglende Traner, hvoraf flere gjorde anstalter til parringsdans. Ved Serrahn (hvor vi var ved at blive ædt af myg) havde vi håbet på ynglende Lærkefalk. Denne lod sig dog ikke se, men til gengæld var her et par Fiskeørn ved rede + Trane, Rørhøge og Hulduer.

Aftensmaden blev indtaget udenørs i det lune vejr på en græsk restaurant, hvor vi fik serveret Ouzo både før og efter maden. En fin afslutning på en helt utrolig flot dag.

Søndag havde vi besluttet at køre til Stortrappe-reservatet Buchow ved Berlin. Morgenen blev tilbragt på bådebroen ved søen, hvor vi boede, med at kigge på 2 højtsyngende Drosselrørsangere på få meters afstand. Langs grusvejen ud til Amalienhof sad der en han Rødrygget Tornskade for hver ca. 200 meter. Ved søen så vi igen flere Hav- og Fiskeørne, Røde Glenter, Rødhovedet And og hørte Græshoppe- og Skovsangere.

Trapperne var en skuffelse: De eneste, vi så, var fugle som gik i en indhegning. Til gengæld var her en flok på 23 Hvidvingede Terner, 26 Traner, 3 Hvide Storke, Lærkefalk og Sort Glente. Turen tilbage blev lagt omkring byen Linum, hvor vi så en halv snes Storke på reder i lands-

byen. Igen kørte vi forbi Amalienhof, hvor vi så Fiskeørne, Glenter og 2 par Rødhovedet And. Om aftenen havde vi håbet at se aftentræk af Traner ved Rederangsee. Det blev dog kun til 2 fugle, men vi hørte Rørdrum og Græshoppesanger.

Næste morgen var der Gulirisker lige uden for vinduet og igen Drosselrørsangere ved bådebroen, samtidig med at 2-3 Rørdrummer og Piroler lod sig høre. Så gik turen nordpå til Ivenacker Eiche, hvor vi håbede på Mellemlagspætte. Den så vi dog ikke, men vi nød opholdet i den gamle egeskov, hvor adskillige af træerne var 700-900 år gamle, mens 5-6 Piroler kaldte i træerne rundt om os.

Sidst på formiddagen var det tid at vende næsen hjemad. På vejen så vi en del Hvide Storke og Røde Glenter. Sidste fuglestop var ved nogle store fiskedamme, lige inden vi skulle ind på motorvejen. Her var masser af Gøge og Klokkefrøer. Vi hørte Drosselrørsanger og Rørdrum og så 2 Pungmejser og en nybygget rede hængende i et træ lige ud til vejen.

Det var nu begyndt at regne, og det gode pinsevejr var slut. Da vi nåede Odense var temperaturen faldet til det næsten vinteragtige, så det føltes som at komme hjem fra en ferie i Sydeuropa. En meget vellykket tur, som absolut bør gentages!